

КАРИКАТУРА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

*МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ*
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»

ОДЕСА
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ, РЕКЛАМИ ТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ, РЕКЛАМИ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ

**КАРИКАТУРА
ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН**

*МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ*
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»

ОДЕСА
Видавець С.Л. Назарчук
2023

УДК 714.5:008(072)
К231

Укладач:

С. В. Ковальський, кандидат історичних наук, завідувач кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Овсієнко С.Л. – кандидат історичних наук, доцент кафедри нових медіа та медіадизайну Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Задорожня А. Г. – кандидат політичних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку

*Вченою радою факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Протокол № 3 від 30 листопада 2023 року*

К231 **Карикатура** як соціокультурний феномен : методичні рекомендації та завдання до практичних занять для студентів спеціальності 061 «Журналістика» / уклад. С. В. Ковальський. – Одеса : Видавець С. Л. Назарчук, 2023. – 35 с.

Методичні рекомендації мають на меті оптимізацію підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до практичних занять з вибіркової дисципліни «Карикатура як соціокультурний феномен». Видання містить опис предмету, рекомендації щодо особливостей оволодіння навчальним матеріалом, практичні завдання та роз'яснення щодо їх виконання, список рекомендованої літератури.

Рекомендації адресовані здобувачам факультету журналістики, реклами та видавничої справи, а також всім студентам Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК 714.5:008(072)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	7
Змістовий модуль 1. Карикатура як феномен та джерело інформації.....	7
Змістовий модуль 2. Карикатура як засіб висвітлення суспільно значущих проблем.....	9
Тематика та завдання до практичних занять.....	12
Тема 1. Пошук та презентація карикатур на конкретну тему.....	13
Тема 2. Типи та проблематика карикатур	16
Тема 3. Розуміння та аналіз змісту карикатури	18
Тема 4. Опис карикатури в журналістському матеріалі та науковому дослідженні	20
Тема 5. Карикатуристи та їхня робота	22
Тема 6. Журнали, що спеціалізуються на карикатурі	23
Тема 7. Символи держав в карикатурі	24
Тема 8. Полярні думки в карикатурі	25
Тема 9. Стереотипи в карикатурі	26
Тема 10. Соціальні, політичні, культурні проблеми у висвітленні карикатури	27
Тема 11. Актуальні події в світі у висвітленні карикатури.....	27
Тема 12. Регіональна специфіка проблематики карикатур	28
Питання для підсумкового контролю.....	29
Список літератури до курсу.....	30

ВСТУП

«Карикатуристи – це історіографи. Краще за будь які слова, картинки здатні розповісти історії таким чином, щоб їх зрозуміли усі люди в незалежності від мови». Так характеризує феномен карикатури правозахисний інтернет-майданчик для карикатуристів з усього світу CartoonistsRights.org. І дійсно, карикатура – це важливе джерело інформації, яке дозволяє мовою символів та алегорій передати будь яку проблему, поставити перед владою та людьми питання, про які складно говорити звичайною мовою. Цей жанр дозволяє в емоційному тоні розповісти про події в світі, розкритикувати проблеми та недоліки, висміяти того, хто на це заслуговує, застерегти від негативних наслідків, або показати ставлення політичних сил, країн, народів до будь чого, що відбувається в світі. Вибіркова дисципліна «Карикатура в засобах масової інформації» дозволяє студентам вивчити принципи використання карикатури в інформаційному просторі та оволодіти практичними навичками роботи з нею.

Мета вибіркової дисципліни – ознайомити здобувачів ОНУ імені І.І. Мечникова з карикатурою як соціокультурним феноменом та особливим жанром, продемонструвати здобувачам можливості карикатури як засобу висвітлення суспільно значущих проблем в інформаційному просторі, навчити їх працювати з карикатурами як з джерелом інформації.

Завдання:

- сформувати навички пошуку візуальної інформації на різні теми в залежності від поставленої мети;
- навчити принципам відбору та систематизації інформації на основі матеріалів карикатур;
- оволодіти методиками аналізу та опису карикатур;
- ознайомитись із діяльністю провідних карикатуристів та спеціалізованих журналів;

- розглянути методи та засоби відображення значущих проблем за допомогою карикатур, навчитись аналізувати оцінки цих проблем.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Загальні компетенції – ЗК:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання (РН). У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

РН03. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН18. Оцінювати проблемні питання медіадіяльності, застосовуючи знання з соціально-політичних та антропоцентричних контекстів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**:

- основні інтернет-ресурси та групи карикатуристів;
- типологію карикатур за функціями, формою виконання та проблематикою;
- принципи пошуку та систематизації карикатур, що висвітлюють конкретну проблематику;
- методи аналізу та опису карикатур;
- історію походження та розвитку карикатури як особливого жанру;
- відображення суспільно-політичних, культурних та ідеологічних питань в карикатурі;

вміти:

- робити пошукову роботу карикатур заданої проблематики та систематизувати їх за визначеними параметрами;
- розуміти символіку та контекст карикатури;

- аналізувати, інтерпретувати та описувати карикатуру в контексті проблеми, що висвітлюється;

- виявляти в карикатурах стереотипи, упередження, полярні думки та аналізувати їх;

- за допомогою карикатур ілюструвати думки, події, явища.

Дисципліна розрахована на вільний вибір здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОНУ імені І.І. Мечникова. Курс включає лекційну частину (10 год.), де магістранти мають можливість ознайомитись із загальною інформацією щодо карикатур, теоретичними питаннями, історією цього феномену, прикладами аналітичної та практичної роботи з карикатурами. Також курс розрахований на проведення практичних занять (30 год.), в межах яких магістранти опановують практичні навички пошуку, систематизації, аналізу, опису карикатур різної проблематики та ідеологічного спрямування. Тема може складатись з двох та більше практичних занять, кожне з яких розраховане на 2 год.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Карикатура як феномен та джерело інформації

Тема 1. Вступ. Поняття про карикатуру

Карикатура як особливий жанр та соціально-політичний текст. Метод передачі інформації за допомогою карикатури. Мета карикатури. Практичне значення карикатури. Карикатура як креолізований текст. Класифікація карикатур. Карикатура як ілюстрація та самостійний текст. Сюжетна та портретна карикатура. Комікс. Шарж, його відмінності від портретної карикатури. Типологія карикатур за проблематикою. Карикатура як джерело суспільно-політичної інформації. Карикатура як форма суспільної оцінки процесів, явищ, людей.

Карикатура як авторський твір. Правила доброчесності застосування карикатури в матеріалах ЗМІ. Методи пошуку карикатур в мережі інтернет. Ресурси, що спеціалізуються на візуальному контенті. Робота з Гугл-зображеннями та спеціалізованими ресурсами. Pinterest та принципи його роботи. Cartoon Stock. Спільноти карикатуристів. Глобальна он-лайн платформа Cartoon Movement та її значення для жанру. Cartoonists Rights, Cartooning for Peace, Political Cartoon та інші. Карикатуристи в соціальних мережах. Карикатури в інформаційному просторі України. Наукові дослідження про карикатури.

Темі 1 відповідають:

Практичне заняття 1. Пошук та презентація карикатур на конкретну тему.

Практичні заняття 2 та 3. Типи та проблематика карикатур.

Тема 2. Методи аналізу та опису карикатури

Карикатура як емоційний та інтелектуальний твір. Проблема розуміння карикатури. Механізм «нерозуміння» карикатури та засоби його подолання. Алгоритм аналізу карикатури. Культурологічний аналіз карикатури. Аналіз художнього стилю. Символізм в карикатурі. Важливість надписів та їх перекладів. Контекст карикатури (історичний, політичний, соціальний) та

важливість його розуміння. Авторство карикатури, його з'ясування. Вплив світогляду автора на карикатуру. Опис карикатури в тексті. Сюжет та зміст карикатури. Характеристика дійових осіб карикатури. Аналіз оцінок автором людей, подій та явищ. Методи зображення та демонстрації позиції автора в карикатурі. Зовнішня характеристика карикатури.

Темі 2 відповідають :

Практичні заняття 4 та 5. Розуміння та аналіз змісту карикатури.

Практичні заняття 6 та 7. Опис карикатури в журналістському матеріалі та науковому дослідженні.

Тема 3. Історія карикатури

Сатиричні та критичні малюнки в ранньому зображальному мистецтві. Гумор на соціальні проблеми в середньовічній мініатюрі. Карикатурні сюжети в живописі епохи Відродження. Ілюстрації памфлетних та політичних трактатів XVII ст. Політична критика, соціальні питання та побутові сюжети в карикатурах XVII ст. Віл'ям Гогарт – «дідусь політичної карикатури». Поява політичної карикатури в XVIII-XIX ст. та її основні сюжети. Джеймс Гілрей, Томас Роуленсон, Оноре Дом'є, Томас Наст та їх творчий спадок. Інституалізація карикатури в XIX ст. Спеціалізовані карикатурні журнали XIX ст. та їх значення. Англійський журнал «Punch». «Vanity Fair» та мистецтво шаржів. Американська школа карикатури: «Harper`s Weekly», «Puck» та «Judge».

Розвиток карикатури в першій половині XX ст. Плакати та карикатури в часи Першої світової війни. Карикатура – як інструмент пропаганди тоталітарних режимів 1930-1940-х рр. Журнал «Kladderadatsch» від ліберального видання до нацистського рупора. Карикатури в період Другої світової війни. Карикатура в другій половині XX ст. Вплив «холодної війни» та «культурної революції» в Європі та США на тематику карикатур. Чорний гумор Ч. Аддамса та новий погляд на карикатуру. Психологізм карикатур Г. Бідструпа. Пропаганда та критика соціалістичної дійсності на сторінках газет «Крокодил» та «Перець».

Карикатура на сучасному історичному етапі. Соціальні мережи та розповсюдження карикатур. Феномен журналу «Charlie Hebdo». Європейські та американські сатиричні видання. «Herold Sun» та австралійська специфіка карикатури. Карикатура на шпалерах азійських та близькосхідних видань. Міжнародні проблеми та особисті трагедії на фоні карикатурних скандалів. Карикатурний скандал 2005-2006 рр. Реакція Близького Сходу на антиісламські карикатури. Конкурси антисемітської карикатури в Ірані та Ізраїлі. Теракт в редакції «Charlie Hebdo». Вбивство Самюеля Паті. Франко-турецька «карикатурна війна». Карикатуристи – жертви політичних переслідувань та репресії (Муса Карт, Цунар та інші).

Українські карикатуристи та українські реалії: Ю. Журавель, А. Петренко, О. Кустовський. Сучасна версія журналу «Перець». Ресурс «Дурдом.ін.ЮА».

Темі 3 відповідають:

Практичне заняття 8. Карикатуристи та їхня робота.

Практичне заняття 9. Журнали, що спеціалізуються на карикатурі.

Змістовий модуль 2. Карикатура як засіб висвітлення суспільно значущих проблем

Тема 4. Уособлення держави в карикатурі

Засоби побудови сюжету карикатури, що присвячена міжнародним відносинам або політиці держави. Держава як дійова особа карикатури. Персоніфікація держави в карикатурі. Антропоморфні та зооморфні символи держав: історія виникнення та характерні риси.

Символи США, які зустрічаються в карикатурі. Брат Джонатан та дядя Сем. Колумбія. Білоголовий орлан. Символи Великої Британії. Джон Буль та бульдог. Британія – Володарка морів. Королівський гербовий лев. Символи Франції. Маріанна. Галльський півень. Пудель. Німеччина в карикатурах. Бош та такса. Засоби зображення росії в карикатурах. «Двоголова курка» та ведмідь. Китай та китайський дракон. Інші держави, які зустрічаються на колективних

карикатурах у вигляді персоніфікованих символів. Карти-карикатури як засіб відтворення відносини між державами. Різновиди та деталі карт-карикатур.

Темі 4 відповідає:

Практичне заняття 10. Символи держав в карикатурі.

Тема 5. Стереотипи та полярні думки в карикатурах

Карикатура та ідеологія. Світоглядні позиції та ідеологічні установки в карикатурах. Висвітлення в карикатурах однієї проблеми з позиції різних точок зору. Поляризація думок в карикатурах, присвячених суспільно значущим темам. Приклади політичних, соціальних та міжнародних питань в інтерпретації карикатур з позиції різних світоглядів.

Трансляція стереотипів в карикатурах. Висміювання та критика стереотипів. Стереотип як засіб висвітлення проблеми. Особливості репрезентації професій в карикатурі. Гендерні та вікові стереотипи. Расові та національні стереотипи. Карикатура як мова ворожнечі. Карикатурні скандали пов'язані з расизмом та іншими формами дискредитації.

Темі 5 відповідає:

Практичне заняття 11. Полярні думки в карикатурі.

Практичне заняття 12. Стереотипи в карикатурі.

Тема 6. Суспільно-політична та культурна проблематика в карикатурі

Політичні проблеми ХХІ ст. в карикатурі. Проблеми демократії та диктатури в карикатурі. Проблеми бідності та соціальної нерівності у відображеннях карикатури. Боротьба за права людини за допомогою карикатури. Економіка та економічні проблеми в карикатурі. Сучасна культура у відображенні карикатури. Культурні та субкультурні тенденції в карикатурі. Релігійні проблеми у сучасній карикатурі.

Політична система України в карикатурі. Партійні та культурні діячі у шаржах та карикатурі. Проблеми корупції, політичні скандали. Суспільна думка Європи та США щодо російської агресії.

Темі 6 відповідає:

Практичне заняття 13. Соціальні, політичні, культурні проблеми у висвітленні карикатури

Тема 7. Міжнародні процеси у карикатурі

Сучасні міжнародні процеси в карикатурі. Дипломатія та карикатура. Дипломатичні та політичні скандали, пов'язані з карикатурами. Зовнішня політика держав в карикатурах. Сучасна війна та воєнні злочини в карикатурі. Проблеми тероризму. Глобальні проблеми людства. Екологічна тематика в карикатурі. Проблема COVIDу. Проблема бідних та заможних країн.

Регіональна специфіка висвітлення проблем в карикатурі. Зв'язок держави та регіону з проблематикою карикатур. Вплив культурних та етнічних факторів на відображення світу в карикатурі.

Темі 7 відповідають:

Практичне заняття 14. Актуальні події в світі у висвітленні карикатури.

Практичне заняття 15. Регіональна специфіка проблематики карикатур.

ТЕМАТИКА ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні рекомендації. Студентам пропонуються 12 тем, кожна з яких висвітлює окремі аспекти роботи з карикатурами як джерелом інформації. Темі розраховані на 1 або 2 практичних заняття, в залежності від необхідного часу для засвоєння матеріалу та виконання усіх форм роботи. В описі до практичного заняття перелічуються завдання для опанування конкретної теми та роз'яснюється порядок їх виконання. Посилання на додаткові матеріали подається як у формі гіперпосилання, так й у вигляді QR-коду для спрощення роботи із методичними вказівками у друкованій формі. Студенти мають приділити особливу увагу на ресурси, що перелічені в списку рекомендованої літератури, вони необхідні для пошукової та аналітичної роботи під час занять.

Рекомендується ознайомитись із роз'ясненнями щодо пошуку та оформлення студентських робіт в практичному занятті 1. Ці рекомендації універсальні для усієї подальшої роботи. Також слід звернути увагу на поради, які надаються в практичних заняттях 5 та 6, що містять узагальнені рекомендації щодо аналізу та опису карикатур.

Рекомендується виконувати завдання в порядку, зазначеному в структурі методичних вказівок, та зіставляти підготовку із конспектами лекцій. Завдання розташовані таким чином, щоб кожне наступне заняття доповнювало та розширювало попереднє та підвищувалась складність роботи.

Тема 1. Пошук та презентація карикатур на конкретну тему

Мета: Навчити студентів ілюструвати звичний їм матеріал за допомогою карикатур. Показати студентам, що карикатура може відображати інформацію, з якою здобувачі вже працювали в інший засіб.

Практичне заняття 1

Етапи виконання завдання:

1. Знайдіть в інтернеті карикатури по тематиці своєї бакалаврської роботи, або в межах вашої попередньої освіти, якщо ваша перша освіта не пов'язана із журналістикою.
2. Відберіть 10-12 карикатур, які, на ваш погляд, краще за все відображають вашу проблематику.
3. Складіть з обраних карикатур цілісну презентацію, яка буде послідовно та логічна розкривати вашу тему.
4. Зробіть правильне оформлення кожної карикатури, як тексту на який розповсюджуються авторські права.
5. Презентуйте свою роботу аудиторії, пояснивши, що зображено на кожній карикатурі.

На **першому етапі** роботи над завданням спочатку слід визначитись із загальною тематикою, що буде об'єднувати карикатури.

Наприклад, якщо тема вашої бакалаврської роботи була присвячена проблемі медицини, тема вашого завдання буде в цій площині.

Якщо робота на 4 курсі була присвячена чутливим темам, таким як, наприклад, голодомор в Україні, можна підібрати проблему близьку до неї. В наведеному прикладі, це можуть бути карикатури на Й. Сталіна та його політику.

Якщо студент отримував іншу освіту, то можна зробити підбірку, присвячену його професійній сфері. Наприклад, завершивши морський університет, можна зробити роботу на тему портів та судноплавства, а якщо психологічний факультет – по темі психології людини.

Для пошуку карикатур перш за все необхідно виокремити ключові слова, які пов'язані з обраною тематикою. Ключові слова мають бути сформульовані щонайменше двома мовами: українською та англійською. Це суттєво розширить пошук. До ключових слів в стрічці пошуку рекомендується додавати слова «карикатура» (для пошуку українською мовою) чи «cartoon» (для пошуку англійською мовою).

Первісний пошуку зручніше за все робити за допомогою Google (розділ «Зображення»). Кожна обрана вами карикатура буде пропонувати схожі за її тематику, що полегшить пошук. Коли пошук в Google завершений по усім ключовим словам, слід переходити до спеціалізованих ресурсів. Корисними для пошуку карикатур є загальні ресурси Pinterest, Flickr, та спеціалізовані - Cartoon Movement, CartoonStock, Cartooning for Peace, Political Cartoons та інші. Пошук карикатур також можна здійснювати за допомогою соціальних мереж. Рекомендується для пошуку карикатур використовувати X(Twitter), в якому представлені всі спільноти карикатуристів. Орієнтовний список додається в рекомендованій літературі.

На **другому етапі** треба проаналізувати знайдені карикатури та зробити відбір 10-12 карикатур. Карикатури мають відображати різні аспекти вашої тематики, розкривати не тільки загальні питання, але й деталі. Чим більше деталей вашої теми ви зможете охопити карикатурами тим краще. Якщо знайдені карикатури відображають протилежні точки зору, обов'язково треба їх долучити до презентації для демонстрації різного бачення проблеми.

Під час виконання **третього етапу** треба розташувати карикатури так, щоб вони розкривали тему як цілісний твір. Можна застосовувати два підходи:

1. В хронологічній послідовності. Тобто подій, що відображаються в карикатурах, розміщенні від самих ранніх подій до останніх.
2. За проблемним принципом. Послідовно подавати матеріал групами, об'єднаними спільними аспектами та проблемою.

Роботу можна виконувати в будь якій програмі для підготовки та оформлення презентацій, наприклад PowerPoint, Canva, Google Презентації або інші. Роботу краще конвертувати в PDF формат та розмістити на гуглдіску в файл вашої групи.

На **четвертому етапі** слід правильно оформити карикатуру на слайді. Для цього треба розмістити карикатуру так, як ви вважаєте доцільним і зробити до неї підписи.

1. Подається ім'я та прізвище автор карикатури, його країна, посилання звідки ви її завантажили, редакцію видання, якщо карикатура з журналістських матеріалів. Авторство карикатури можна здійснити через Google в розділі «Пошук за зображенням». Завантаживши картинку у відповідну форму ви отримаєте усі можливі сайти, де розміщена ця карикатура, та зможете знайти детальну інформацію про неї, в тому числа автора. Якщо автора знайти не вдалося, то вказується вся інша інформація. Для ідентифікації карикатур також допомагають спеціалізовані ресурси як TinEye та її аналоги.

2. Якщо карикатура іншомовна – надаються переклади українською мовою назви карикатури, підписи до неї та, якщо є, діалоги з баблів. У випадку недостатнього володіння іноземною мовою можна користуватись автоматичним перекладачем, але зміст перекладу має повністю відповідати змісту оригіналу. Складність такого перекладу можуть викликати особливості мови, фразеологізми та алегорії, що використовує автор. Тому до цього етапу завдання слід віднестись відповідально або відмовитись від конкретної карикатури, якщо переклад занадто складний. Неправильний переклад може спотворити розуміння карикатури.

На завершальному, **п'ятому**, етапі студенти презентують свої роботи один одному. Спочатку треба коротко розповісти про свою тему, а потім описати, що і як зображено на кожному слайді. Спробувати охарактеризувати які оцінки карикатурист надає тим чи іншим явищам та предметам на карикатурі.

Рекомендовані ресурси до теми 1:

1. Cartoon Movement (Глобальна он-лайн платформ, яка репрезентує роботи карикатуристів з усього світу). URL: <https://cartoonmovement.com> (дата звернення 31.08.2023)
2. CartoonStock. A Cartoon Collection Company. URL: <https://www.cartoonstock.com> (дата звернення 31.08.2023)
3. Cartooning for Peace (Спільнота карикатуристів з 280 редакцій та 74 країн світу). URL: <https://www.cartooningforpeace.org/en/> (дата звернення 31.08.2023)
4. Political Cartoon (Британська спілка політичної карикатури). URL: <https://www.original-political-cartoon.com> (дата звернення 31.08.2023)
5. X(Twitter). URL: <https://twitter.com> (дата звернення 31.08.2023)
6. Pintrest. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення 31.08.2023)

Тема 2. Типи та проблематика карикатур

Мета: Навчити студентів розрізняти різні типи карикатур та визначати проблематику, яку карикатура висвітлює.

Практичне заняття 2

1. Передивіться слайд за посиланням та надайте відповіді на запитання:

https://drive.google.com/file/d/1JC_OY2jwTNmxZ4_NMHtW1iPoPWz_3OB7/view?usp

- чи можете ви впізнати, хто зображений на малюнках?
- який малюнок відноситься до карикатури, а який до шаржу?
- поясніть різницю між шаржом та портретною карикатурою на прикладі наведеного слайду.

2. Знайдіть в інтернеті по 3 приклади: шаржів, портретних карикатур та сюжетних карикатур (всього 9 зображень), оформіть роботу у вигляді слайдів з дотриманням усіх вимог та опишіть що на них зображено.

Рекомендації щодо пошуку карикатур та вимог їх оформлення дивіться в темі 1 методичних вказівок.

Практичне заняття 3

3. Ознайомтесь із карикатурами за посиланням. Визначте, яку проблематику із запропонованого списку нижче вони розкривають. Опишіть, що на них зображено.

[https://drive.google.com/file/d/1rYRa2m1cWPWMyo7PN_Dcx4YIhfT6eqbP/v
iew?usp](https://drive.google.com/file/d/1rYRa2m1cWPWMyo7PN_Dcx4YIhfT6eqbP/view?usp)

Заповніть список. До номеру слайду додайте відповідну проблематику.

Проблематика, яка представлена в збірці: *соціальні проблеми, психологія, міжнародні події та міжнародні відносини, гострі актуальні події, проблеми майбутнього, мова ворожнечі та дискримінація, шарж, економіка, розвага та гумор, політична карикатура, релігія та світогляд людини, екологія та глобальні проблеми людства, проблеми війни та миру.*

Слайд 1. _____

Слайд 2. _____

Слайд 3. _____

Слайд 4. _____

Слайд 5. _____

Слайд 6. _____

Слайд 7. _____

Слайд 8. _____

Слайд 9. _____

Слайд 10. _____

Слайд 11. _____

Слайд 12. _____

Слайд 13. _____

4. Знайдіть в інтернеті по 1 карикатурі, що висвітлює кожен з проблем, зазначених в попередньому завданні (всього 13 карикатур). Оформіть їх та презентуйте. Рекомендації щодо пошуку та оформлення карикатур дивіться в темі 1 методичних вказівок.

Тема 3. Розуміння та аналіз змісту карикатури

Мета: Навчити студентів аналізувати карикатури за їх контекстом та змістом.

Практичне заняття 4

1. Ознайомтесь з карикатурою за посиланням. Спробуйте самостійно зрозуміти, що на ній зображено та перекласти гасло. Потім за допомогою пошуку в інтернеті знайдіть та прочитайте інформацію про цей малюнок. Спробуйте залучити знання з інтернету для опису змісту карикатури.

<https://drive.google.com/file/d/1-Y4iJXMGecbDdCld-QrUlqrsDsW0WBvA/view?usp>

2. Перегляньте наступний слайд з уже відомою вам карикатурою, але з детальним аналізом контексту та змісту.

https://drive.google.com/file/d/1b-auJmXLVn1xDYJWW_0sBuvYgUgwzQ52/view?usp

3. Спробуйте самостійно розкрити смисл карикатури за посиланням нижче. Проведіть аналогію з попереднім зображенням, пошукайте окремі деталі карикатури, розкладіть карикатуру на окремі символи та спробуйте пошукати їх трактування в інтернеті.

https://drive.google.com/file/d/1L8uV1Idwe_gZBzTUjILsJ25HA96aft14/view?usp

- До якої країни, на ваш погляд, належить ця карикатура?
- Що символізує слон? Який сенс в його розчленуванні?
- Що означають надписи на різних частинах слона?
- Що означає гасло під карикатурою?
- Які історичні паралелі проводить автор карикатури? Яку проблему висвітлює перед суспільством? До чого закликає?

Практичне заняття 5

4. Відберіть дві карикатури з ресурсу CartoonStock та одну карикатуру з колекції Томаса Наста (всього 3 карикатури).

<https://www.cartoonstock.com>

<https://thomasnast.com>

Зробіть аналіз кожної карикатури за пропонованою нижче схемою. Оформить карикатури за вказівками, що наводяться в темі практичного заняття 1. Додайте аналіз карикатури до кожного слайду.

Порядок аналізу карикатури:

1. Контекст карикатури (історичний, політичний, соціальний, культурний тощо)
2. Автор карикатури та його погляди, якщо є можливість їх дізнатись.
3. Переклад надписів та діалогів, якщо вони є (пов'язати їх із контекстом).
4. Сюжет та композиція (хто є діючими особами та як вони зображені, що вони роблять, які події відбуваються).

5. Символізм карикатури. Зображення розбивається на окремі елементи, кожен з елементів аналізується з точки зору того, що він символізує, і в якому акценті (позитивному або негативному) він зображений.

6. Оцінка автора. Кого/що та в який засіб висміює або критикує автор карикатури?

Рекомендована література:

1. Ковінько К.В. Жанр політичної карикатури: функціональні, дискурсивні та стилістичні особливості. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. Серія «Романо-германська філологія. Методика

викладання іноземних мов». № 70. С. 125-130. URL: <https://cutt.ly/twEpuCwR>
(дата звернення 31.08.2023)

2. Як розуміти карикатуру: Дніпровський центр журналістської солідарності НСЖУ організував новий майстер-клас. *Дніпровська обласна організація Національної спілки журналістів України. Офіційний сайт*. 01 червня 2023. URL: <https://cutt.ly/VwEpiMft> (дата звернення 31.08.2023)
3. How to Interpret the Meaning of Political Cartoons. *Historical Skill*. URL: <https://cutt.ly/LwEppsvH> (дата звернення 31.08.2023)

Тема 4. Опис карикатури в журналістському матеріалі та науковому дослідженні

Мета: Вивчити приклади опису карикатури в журналістському матеріалі та науковому дослідженні та навчитись самостійно описувати її зміст та сюжет.

Практичне заняття 6

1. Ознайомтесь з прикладами того, як зміст та сюжет карикатури передаються в тексті словами.

1. Куцик Р. Карикатура як один із інформаційних механізмів конструювання образу війни Росії проти України: за матеріалами “The Times” і “The Sunday Times”. *Схід*. 2022. № 3. С. 9-18. URL: <https://cutt.ly/TwEoNmc9> (дата доступу 31.08.2023)
2. Політична карикатура журналу The Week: українці проганяють Росію-ведмедя. *IPress*. 04 березня 2014. URL: <https://cutt.ly/uwEoMdKC> (дата доступу 31.08.2023)
3. Ведмідь – не символ сили! Ось чому насправді росію асоціюють із цим хижаком. *РБК-Україна*. 26 січня 2023. URL: <https://cutt.ly/bwEo0vqF> (дата доступу 31.08.2023)
4. Погорілко М. «Просто відправ нас в Україну, чувак»: у мережі ширяться карикатури про Шольца і Leopard. *Oboz.ua*. 22 січня 2023. URL: <https://cutt.ly/RwEo2PMu> (дата доступу 31.08.2023)

5. Панькова С. Історія в карикатурах. Як Україна нарешті стала республікою. *ДС dsnews.ua*. 16 листопада 2017. URL: <https://cutt.ly/nwEo374H> (дата доступу 31.08.2023)
6. Charlie Hebdo вийшов з карикатурами на потонулого сирійського хлопчика. *Кореспондент*. 14 вересня 2015. URL: <https://cutt.ly/PwEo91au> (дата доступу 31.08.2023)
7. Савчук І. Канадська газета опублікувала кумедну карикатуру про новорічні бажання Путіна (фото). *Главком*. 19 грудня 2021. URL: <https://cutt.ly/SwEo5hts> (дата доступу 31.08.2023)
8. Російський світ несе смерть: український художник показав яскраву карикатуру на «бабцю з прапором». *Аностроф*. 06 травня 2022. URL: <https://cutt.ly/WwEo6G9v> (дата доступу 31.08.2023)
9. Хіти тижня. «Ніколи ми не будемо братами»: Різницю між українцями і росіянами показали у дотепній карикатурі. *Патріоти України*. 7 жовтня 2017. URL: <https://cutt.ly/UwEрqOnd> (дата доступу 31.08.2023)

Схема аналізу матеріалів:

1. Аналіз назви статі, як в ній презентується карикатура. Визначте ті статті, де вже в назві міститься опис змісту карикатури.
2. Аналіз змісту матеріалів. Визначте скільки місця в матеріалі приділяється контексту карикатури та загальному бекграунду.
3. Аналіз опису карикатури. В який спосіб описується сюжет та зміст карикатури? Чи є текстовий опис повноцінним? Як автор інтегрує опис карикатури в текст матеріалу?
4. Чи відповідають описи карикатури такій схемі: **хто** дійові особи, **що** вони роблять, **як** вони це роблять, **які** декорації їх оточують, **які** оцінки надає автор діючим особам?

Практичне заняття 7

2. Оберіть три карикатури на одну спільну проблематику (за власним вибором) та зробіть їх опис у вигляді тексту відповідно до прикладів з завдання 1 цієї теми.

1. Назву свого матеріалу зробіть за прикладами попереднього завдання (окрім наукових статей).

2. Коротко розкрийте сутність проблеми, яка об'єднує обрані вами карикатури.

3. Опишіть карикатури словами в тексті, присвяченому цим проблемам.

Тема 5. Карикатуристи та їхня робота

Мета: Сформувати у студентів уявлення про роботу карикатуристів різних історичних етапів формування карикатури як жанру, навчитись аналізувати серії карикатур в межах творчості одного художника.

Практичне заняття 8

Знайдіть в інтернеті інформацію про одного карикатуриста (на вибір зі списку або за власним вибором). Інформація має містити короткі біографічні дані про художника, з якими редакціями та виданнями він співпрацював, перелік його основних робіт. Необхідно особливо зазначити, якій проблематиці автор приділяв увагу в своїй творчості.

Далі необхідно зробити підбірку до 10 карикатур цього автора. Оформіть їх відповідно рекомендаціям до теми 1 методичних вказівок та опишіть їх за схемою, що подається в темі 4.

Запропонований список карикатуристів (список дублюється англійською мовою для спрощення пошуку інформації в інтернеті)

1. Джеймс Гілрей (James Gillray)
2. Томас Роуленсон (Thomas Rowlandson)
3. Оноре Дом'є (Honoré-Victorin Daumier)
4. Жан Гранвіль (Jean Grandville)

5. Томас Наст (Thomas Nast)
6. Герлуф Бідstrup (Herluf Bidstrup)
7. Чарльз Аддамс (Charles Addams)
8. Сара Андерсен (Sarah Andersen)
9. Наджі Аль-Алі (Naji Salim Hussain Al-Ali)
10. Стів Белл (Steve Bell)
11. Том Стігліч (Tom Stiglich)
12. Павел Кучинський (Paweł Kuczyński)
13. Юрій Журавель
14. Андрій Петренко
15. Олексій Кустовський

Тема 6. Журнали, що спеціалізуються на карикатурі

Мета: Сформувати у студентів уявлення про роботу спеціалізованих карикатурних журналів з різних країн та різних історичних етапів формування карикатури як жанру. Навчитись аналізувати обкладинки та карикатури в межах роботи одного журналу.

Практичне заняття 9

Знайдіть в інтернеті інформацію про один журнал, що спеціалізується на публікаціях карикатур (зі списку або за власним вибором).

Опишіть коротку історію журналу, надайте характеристику проблемам, які обраний вами журнал висвітлює частіше за все, надайте інформацію про відомих карикатуристів, що співпрацювали із цим виданням. Додайте 2-3 обкладинки та 8-10 карикатур з журналу, які, на ваш погляд, найкращим чином характеризують його роботу. Кожна карикатура має містити короткий опис, переклад написів та авторство (порядок оформлення карикатур для презентації дивіться в темі 1 методичних вказівок).

Запропонований список журналів.

1. Charlie Hebdo (Франція)
2. Punch (Велика Британія)
3. El Jueves (Іспанія)
4. Harper`s Weekly (США)
5. Puck (США)
6. The Judge (США)
7. Humor Time (США)
8. Vanity Fair (журнал, який виходив протягом з 1868 по 1914 рр.)
9. Kladderadatsch (Німеччина)
10. Eulenspiegel (Німеччина)
11. Titanic (Німеччина)
12. Крокодил
13. Перець
14. Шершень

Тема 7. Символи держав в карикатурі

Мета: Навчити студентів розрізняти в сюжеті карикатури конкретні держави, що були зображені за допомогою антропоморфних чи зооморфних символів. Вміти аналізувати суспільно-політичну та міжнародну проблематику карикатури через її дійових осіб.

Практичне заняття 10

1. Передивіться за посиланням карикатури та спробуйте вгадати, які держави на них зображені. З чим у вас асоціюються головні герої цих карикатур? Поясніть свою відповідь.

<https://drive.google.com/file/d/1CFh7bv3xYph0aQ5TCTjIQVSCgzSn8-2g/view?usp>

2. Заповніть таблицю, співставивши символи с конкретними державами (може бути більше однієї правильної відповіді). Якщо не можете самостійно

виконати це завдання – пошукайте інформацію в інтернеті. Чи зустрічались вам ці персонажі в завданні 1?

Антропоморфні та зооморфні символи держав:

брат Джонатан, лев, такса, Маріанна, дядя Сем, Бош, бульдог, Колумбія, Британія, галльський півень, орел, Джон Буль, пудель.

Країна	Антропоморфний символ	Зооморфний символ
США		
Велика Британія		
Франція		
Німеччина		

3. Оберіть одну країну, з тих що представлені в завданні 2, та знайдіть в інтернеті 4-5 карикатур, де ця країна зображується за допомогою різних символів. Проаналізуйте та опишіть ці карикатури. Результати своєї роботи презентуйте групі. Для пошуку використовуйте поради з заняття 1, схема аналізу карикатури представлена в занятті 3, а правила опису карикатури розглядались в занятті 4.

Тема 8. Полярні думки в карикатурі

Мета: Показати студентам як карикатури можуть транслювати різні, іноді протилежні, точки зору в рамках однієї проблематики. Навчити студентів аналізувати суспільно-політичні проблеми, що відображаються в карикатурах, крізь призму протилежних оцінок та ідеологічних установок.

Практичне заняття 11

Оберіть будь яку політичну або соціальну проблему (спільну для всієї групи) та підберіть по 10 карикатур, які б висвітлювали цю тему (порядок пошуку карикатур та оформлення роботи дивіться в темі 1 методичних вказівок). Проаналізуйте та опишіть ці карикатури (за прикладами практичних занять 5 та 6). Презентуйте обрані вами карикатури в групі. На основі зібраного вами матеріалу порівняйте різні точки зору, представлені в роботах інших студентів

групи, щодо обраної теми. Поясніть чим вони відрізняються та як аргументуються їхні позиції.

Тема 9. Стереотипи в карикатурі

Мета: Показати студентам випадки, коли карикатура містить, висвітлює або висміює певні стереотипи. Навчити студентів виявляти стереотипи щодо різних груп людей та аналізувати їх на матеріалах карикатур.

Практичне заняття 12

Спочатку оберіть тему, яка б містила в собі предмет, що має в суспільній думці стереотипи. Продумайте, які стереотипи щодо обраного вами предмету існують та розповсюджуються в інформаційному просторі. Знайдіть в інтернеті та відберіть 12-15 карикатур, які відображають різні стереотипи щодо обраної вами теми (порядок пошуку карикатур та оформлення роботи дивіться в темі 1 методичних вказівок). Карикатури мають бути присвячені саме стереотипам, що притаманні вашій темі.

Проаналізуйте та опишіть обрані вами карикатури (за прикладами практичних занять 5 та 6). Презентуйте свою роботу в групі.

Приклади тем (можна запропонувати свою):

1. Стереотипи щодо професій (продавці та сфера послуг, вчитель, лікар, журналіст, музиканти, офісні працівники, програмісти та інші)
2. Стереотипи щодо сімейного життя
3. Стереотипи щодо літніх людей
4. Гендерні стереотипи
5. Національні та расові стереотипи
6. Стереотипи щодо національних меншин
7. Стереотипи щодо свят, традицій, обрядів
8. Стереотипи щодо армії та військових

Тема 10. Соціальні, політичні, культурні проблеми у висвітленні карикатури

Мета: Навчити студентів ілюструвати соціальні, політичні, культурні проблеми за допомогою карикатур. Закріпити у студентів навички аналізу та опису карикатур на суспільно значущу тематику.

Практичне заняття 13

Знайдіть в інтернеті та відберіть 12-15 карикатур, присвячених політичним, соціальним чи культурним питанням (порядок пошуку карикатур та оформлення роботи дивіться в темі 1 методичних вказівок). Зображення мають бути об'єднанні спільною проблематикою та відображати різні аспекти в рамках єдиної теми.

Проаналізуйте та опишіть обрані вами карикатури (за прикладами практичних занять 5 та 6). Презентуйте свою роботу в групі.

Тема 11. Актуальні події в світі у висвітленні карикатури

Мета: Продемонструвати студентам наскільки оперативно карикатури реагують на події в світі та як вони відображають світ в реальному часі. Навчити студентів ілюструвати поточні світові події за допомогою карикатур.

Практичне заняття 14

Відберіть до 4-х значущих подій, що відбулись за останній тиждень на момент підготовки цього завдання, знайдіть по 3-4 карикатури на кожен з цих подій (до 16 карикатур). Інший варіант виконання цього завдання: спочатку шукайте новітні карикатури, що зображають події останнього тижня. Так щоб у вас створилась підбірка кількістю до 16 карикатур, що висвітлюють 3-4 події.

Порядок пошуку карикатур та оформлення роботи дивіться в темі 1 методичних вказівок. Проаналізуйте та опишіть обрані вами карикатури (за прикладами практичних занять 5 та 6). Карикатури можна порівняти між собою на предмет полярності думок (приклади порівняння карикатур в практичному

занятті 11). Презентуйте свою роботу в групі у вигляді новин, проілюстрованих карикатурами.

Тема 12. Регіональна специфіка проблематики карикатур

Мета: Навчити студентів аналізувати регіональну специфіку проблематики карикатур.

Практичне заняття 15

Оберіть на ресурсі Cartoon Movements в розділі «Карикатуристи» (Cartoonists) 4-х карикатуристів з однієї країни (обрані країни не мають повторюватись в межах однієї групи) та проаналізуйте їх творчість.

<https://cartoonmovement.com/cartoonists>

1. Які спільні проблеми простежуються в творчості карикатуристів з однієї країни.

2. На ваш погляд, яким чином спільне походження авторів вплинуло на висвітлення ними конкретних проблем?

3. Як автори ставляться до таких проблем як гендерні питання, релігія, війни, соціальна нерівність, відносини з іншими державами?

3. Які схожі та відмінні риси в їхній творчості ви помітили?

Оформіть та презентуйте групі 12-15 карикатур цих авторів в межах однієї проблематики (за прикладами практичних занять 3 та 4).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Ілюстрація, карикатура, шарж, комікс: різниця понять.
2. Типологія карикатур за проблематикою.
3. Функції карикатури.
4. Інтернет спільноти та ресурси, що спеціалізуються на карикатурах.
5. Методи пошуку карикатур в інтернеті.
6. Правила використання карикатури як авторського тексту.
7. Проблема нерозуміння карикатури та шляхи її подолання.
8. Методи аналізу карикатури: контекст, символізм, тексти та написи.
9. Опис карикатури словами в журналістському тексті та науковому дослідженні.
10. Рання історія карикатури.
11. Історія карикатури в ХХ – на початку ХХІ ст.
12. Карикатуристи та їхня творчість (один на вибір).
13. Журнали, що спеціалізуються на карикатурах (одне на вибір студента).
14. Антропоморфна символіка держав в карикатурі (одна на вибір).
15. Зооморфна символіка держав в карикатурі (одна на вибір).
16. Висвітлення та трансляція стереотипів в карикатурі.
17. Карикатура як засіб передачі думок та точок зору.
18. Політичні та соціальні проблеми в карикатурі.
19. Культурні тенденції сучасності в карикатурі.
20. Глобальні проблеми світу в карикатурі.
21. Міжнародні процеси в карикатурі.
22. Карикатура як засіб висвітлення актуальної інформації.
23. Регіональна специфіка карикатури (приклад за вибором студента).
24. Сучасні українські реалії у відображенні карикатури.
25. Аналіз змісту двох карикатур (за вибором викладача)
26. Опис двох карикатур (за вибором викладача)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна література:

1. Бережнюк О. Карикатура як зброя. *День*. 2015. № 92. URL: <https://m.day.kyiv.ua/article/media/karykatura-yak-zbroya> (дата звернення 31.08.2023)
2. Зикун Н. Карикатура в сучасних українських ЗМІ і традиції української сатиричної журналістики. *Вісник Львівського університету*. Серія журналістика. 2013. Вип. 38. С. 26-32. URL: <https://cutt.ly/7CioeP2> (дата звернення 31.08.2023)
3. Карикатура як один із інформаційних механізмів конструювання образу війни Росії проти України: за матеріалами «The Times» і «The Sunday Times». *Схід*. 2022. № 3. С. 9-18. URL: <https://cutt.ly/RwEOHrYZ> (дата звернення 31.08.2023)
4. Ковінько К. Жанр політичної карикатури: функціональні, дискурсивні та стилістичні особливості. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. № 1003. С. 125–130. URL: <https://cutt.ly/rCioWJT> (дата звернення 31.08.2023)
5. Маєвський О. Політичний плакат і карикатура як засоби ідеологічної боротьби в Україні 1939-1945 рр. К., 2018. 267 с.
6. Мороз П., Мороз І. Використання політичної карикатури кінця XIX – початку XX ст. на уроках історії як засіб формування медіаграмотності учнів. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 184-194. URL: <https://cutt.ly/RwEOXVLI> (дата звернення 31.08.2023)
7. Назаренко Д., Сухомлин О. Становлення карикатури як самостійного жанру візуальної комунікації. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 339–342.
8. Сніговська О.В., Малахіті А.В. Політична карикатура як вид креолізованого тексту в контексті кризи українсько-російських відносин (на матеріалі грецької преси). *Міжнародні та політичні дослідження*. 2022. Вип. 35. С. 179-202. URL: <https://cutt.ly/owEPbEnO> (дата звернення 31.08.2023)

9. Сидоренко О., Грищенко М. Карикатура в ЗМІ – креолізація вербальних та невербальних елементів у мультимодальному тексті. *Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти*. Суми, 2019. С. 46-51.
10. Темченко Л. Змістовні та формотворчі особливості європейської політичної карикатури. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «Соціальні комунікації». 2017. Вип. 17. С. 123–128. URL: <https://cutt.ly/BCidqPm> (дата звернення 31.08.2023)
11. Федік Ю.М. Ключові підходи до дослідження сучасних англomовних карикатур. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія Філологія. Журналістика. 2021. Том 32 (71) №2. Частина 1. С. 224-229.
12. Федік Ю.М. Роль політичних карикатур та їх специфіка у сучасних англomовних медіа. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 2021. IX (76), Issue: 260. С. 18-22. URL: <https://cutt.ly/NwEOV1tm> (дата звернення 31.08.2023)

Додаткова література:

1. Бірюков М. Карикатура, шарж, комікс як різновиди газетно-журнальної графіки. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 7. С. 29-32.
2. Дорош М. Жодна карикатура не заслуговує на цензуру. *Media Sapiens*. 4 жовтня 2012 р. URL: <https://cutt.ly/5CihLRb> (дата звернення 31.08.2023)
3. Журавель Ю. Карикадурка. К., 2014. URL: <https://cutt.ly/PwEPWT1v> (дата звернення 31.08.2023)
4. Зикун Н. Шарж у системі зображальних жанрів сатиричної публікації. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2015. Вип. 7. С. 474-483.
5. Нестеренко В.О. Батенко Т.І. Шарж і карикатура в системі графічного мистецтва . Львів, 2008. 240 с.

6. Салата О. Карикатура як механізм інформаційно-психологічного впливу на населення в роки Другої світової війни. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 73. С. 37–39.
7. Український альманах російських фейкових обкладинок. Частина 1. *Гварда медіа*. 30 грудня 2022. URL: <https://cutt.ly/0wEOZY4t> (дата звернення 31.08.2023)
8. Український альманах російських фейкових обкладинок. Частина 2. *Гварда медіа*. 11 липня 2023. URL: <https://cutt.ly/VwEOZeDc> (дата звернення 31.08.2023)
9. Філатова М.І. Політична карикатура Джеймса Гіллірея (1757-1815) з колекції Харківського художнього музею. *Вісник Харківського державного художнього музею*. 2014. № 3. С. 96-101. URL: <https://cutt.ly/UwEO4aum> (дата звернення 31.09.2023)
10. Шевченко В. Форми візуалізації в сучасному журналі. К., 2013. 340 с. URL: <https://cutt.ly/gCio9UG> (дата звернення 31.09.2023)
11. Adler J. Influential Journalist and Premier Political Cartoonist. The Life, Times and Legacy of Thomas Nast. June 1, 2022. URL: <https://thomasnast.com> (дата звернення 31.08.2023)
12. Amit Das. Caricatures: as a Medium of Communication. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research*. Vol. 6, No. 1, January, 2019. URL: <https://cutt.ly/jwEO9WUF> (дата звернення 31.08.2023)
13. Brown J. Cartooning. 2010. URL: <https://cutt.ly/PCixjYR> (дата звернення 31.08.2023)
14. Eddy J. Graphic Satire in the Soviet Union Krokodil's Political Cartoons. Jackson: University Press of Mississippi, 2019. 266 p.
15. Hoffman W. Caricature from Leonardo to Picasso. New York: Crown Publishers, 1957. 150 p.
16. How to Interpret the Meaning of Political Cartoons? *Historical Skill*. URL: <https://cutt.ly/LwErpvsH> (дата звернення 31.08.2023)

17. Navasky V.S. The Art of Controversy. Political Cartoons and Their Enduring Power. New-York, 2013. 343 p.
18. Wootton D. A Brief History of Political Cartoons in 7 Works. *Sotheby`s. Est. 1744*. March 9, 2018. URL: <https://cutt.ly/4wEOLpjl> (дата звернення 31.08.2023)

Інтернет-ресурси:

1. Cartoon Movement (Глобальна он-лайн платформ, яка репрезентує роботи карикатуристів з усього світу). URL: <https://cartoonmovement.com> ; <https://twitter.com/cartoonmovement> (дата звернення 31.08.2023)
2. CartoonStock. A Cartoon Collection Company (Сток карикатур, де розміщена велика колекція зображень різних часів та країн). URL: <https://www.cartoonstock.com> (дата звернення 31.08.2023)
3. Cartooning for Peace (Спільнота карикатуристів, до якої долучились 280 редакцій з 74 країн світу). URL: <https://www.cartooningforpeace.org/en/> ; <https://twitter.com/CarooningPeace> (дата звернення 31.08.2023)
4. Political Cartoon (Британська спілка політичної карикатури). URL: <https://www.original-political-cartoon.com> (дата звернення 31.08.2023)
5. National Cartoonists Society (Національна спілка карикатуристів США). URL: <https://nationalcartoonists.com/members/directory/> (дата звернення 31.08.2023)
6. Global Cartoons (Твіттер спільнота карикатуристів з усього світу з глобальною тематикою). URL: <https://twitter.com/globalcartoons> (дата звернення 31.08.2023)
7. Editorial & Political Cartoons (Твіттер спільнота карикатуристів з усього світу з політичною тематикою). URL: <https://twitter.com/EandPCartoons> (дата звернення 31.08.2023)
8. Cartoonist`s Rights (правозахисна організація, яка займається справами карикатуристів, що потрапили під політичні репресії та переслідування по всьому світу). URL: <https://cartoonistsrights.org> (дата звернення 31.08.2023)

9. Архів журналу «Punch». URL: <https://magazine.punch.co.uk/archive> (дата звернення 31.08.2023)
10. Офіційна сторінка газети «Charlie Hebdo». URL: <https://charliehebdo.fr> (дата звернення 31.08.2023)
11. Журнал Перець. URL: <https://www.perets.org.ua> (дата звернення 31.08.2023)
12. Козацький анекдот (Український ресурс з гумористичним контентом, в тому числі з карикатурами). URL: <https://anekdot.kozaku.in.ua/karukatu/> (дата звернення 31.08.2023)
13. Дурдом.ін.юа (Український ресурс, який акумулює сатиру та карикатури (фотоколажі), присвячені питанням української політики. Головний редактор – Роман Шрайк). URL: <https://durdom.in.ua> (дата звернення 31.08.2023)
14. Архів політичних карикатур української служби «Радіо Свобода». URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/politychna-karykatura-satyra/31209132.html> (дата звернення 31.08.2023)
15. Новини Укріформ, присвячені карикатурам. URL: <https://www.ukrinform.ua/tag-karikaturi> (дата звернення 31.08.2023)
16. Збірка карикатур на українську тематику на інтернет-порталі Високий Замок. URL: <https://wz.lviv.ua/cartoon> (дата звернення 31.08.2023)
17. Телеграм канал українського карикатуриста Андрія Петренка. URL: <https://t.me/PetrenkoAndryi> (дата звернення 31.08.2023)
18. Телеграм канал українського карикатуриста Олексія Кустовського. URL: <https://t.me/kusto1971> (дата звернення 31.08.2023)
19. X(Twitter). URL: <https://twitter.com> (дата звернення 31.08.2023)
20. Pintrest. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення 31.08.2023)

Навчальне видання

**КАРИКАТУРА
ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН**

*МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ*
для студентів спеціальності 061 «Журналістика»

Укладач
Ковальський Станіслав Валентинович

В авторській редакції

Підписано до друку 30.11.2023 Формат 60x90/16.
Обсяг 2,03 ум. друк. арк.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 100 прим. Зам. № 23049

Видавець і виготовлювач
С. Л. Назарчук
Україна, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10
Тел.: 050 905 23 77. E-mail: selen_odessa@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7024 від 23.12.2019 р.